

Tomo Virk

Kratka zgodovina večnosti

Zbirka Brevir, Založba Mihelač, Ljubljana 1993

Nekoč so se pisali "kratki kurzi", da bi s skrajno redukcioniističnim zapisom brez preostanka ujeli celovitost in z aksiomatiziranjem definicij afirmirali Resnico. Zadnja stoletja je človeški duh mislil zgodovinosredno, mišljenjske projekte sta zaznamovali razvojna strategija in teorija napredka. Njima se je pripisoval atribut večnosti.

Virkove paradoksalno naslovljene *Kratke zgodovine večnosti* ne opredeljujeta več niti verifikabilna dokončnost - že na formalni ravni gre za dvodelno razvrstitev enajstih krajših in daljših esejev, ki so v Virkovi teoretski delavnici nastajali zadnje desetletje - niti zgodovinsko utemeljevanje lastnega spoznanja, ki bi ga izpisoval kot Knjigo. Njegove esejistične zapise pretekla skušnja neutrudnega izpisovanja drže subjekta do transcendence na način opisa, nagovora ali zagovora le-te vendarle zaznamuje, četudi ne kot negacija ali prelom s to tradicijo, pa zanesljivo kot njeno slabljenje, mehčanje.

Čeprav je Virkova esejistična zbirka razdeljena na dva dela, bi težko dejali, da ločnica med njima poteka po lahko razberljivi črti filozofija - literatura oziroma mišljenje in pesništvo. Tako v prvem kot drugem delu namreč Virk skozi branje literature razbira tiste duhovne dimenzije, ki kot pre-teklost pričajo o zaznamovani sedanjosti, in jih prepleta s preteklo, polpreteklo ali sedanjo filozofsko govorico.

V prvem delu Virk tematizira "vstajenje mesa" v Rožančevem pisateljskem opusu, v katerem razbira aluzijo na Kristusa in "v oživitvi mesa kot poduhovljene telesnosti" nekakšen Rožančev način postmodernosti, pa vlogo trpljenja v romanih Dostojevskega, od trpljenja kot medija spoznavanja resnice pa vse do njegove institucionalizacije, ko v *Bratih Karamazovih* dobi religiozne razsežnosti. V drugem delu preslikava iz Bartolove literature fascinirajoč lik Klementa Juga, ki je svojo etiko živel, in aktualizira legendo o iskanju svetega grala. Vse te literarne variacije po Virku izvirajo iz istega človeškega izkustva, iz katerega se rojeva "skriti Bog" Blaisa Pascala, Eliadejevo erudistično iskanje nespremenljivega antropološkega bistva oziroma "globoke in nedeljive enosti zgodovine človeškega duha" v območju religioznega, Vattimovo "mehko nadaljevanje" Heideggrove filozofije z italijansko il pensiero debole, ki govori o mehčanju subjekta v postmoderni, kot tudi teorija o svetem kot sledi boga pri

Tinetu Hribarju. Izkustvo, katerega sledi razkriva Virk v ozadju vseh teh disparatnih odgovorov, je človekova groza zgolj-niča, groza, v kateri se najdeva človek zaradi "usodne strasti po Resnici".

Vendar čeprav zaznamovan z govoro eksistencializma, Virk ne vztraja na heideggerjanski poziciji jezika kot "hiše biti", skratka, sledi tega, da nekaj je, ne razvozlava iz logike besed. Če že v eseju *Teorija o svetem Tineta Hribarja* nakaže: "Radi bi le – nujno neprepričljivo – pokazali, da 'obstaja' nekaj, čemur ne moreta blizu niti 'mišljenje in pesnjenje'," potem v predzadnjem eseju z naslovom *Religiozna razsežnost alpinizma ali sodobno iskanja grala* izpiše, da je vztrajanje na sledi božjega, večnega, transcendence, absolutnega (poimenovanje je vedno le provizorično in samo delovne narave) hoja onstran racionalizirane organizacije jezika, hoja po poti emocionalnega doživetja.

Govorica *Kratke zgodovine večnosti* tako noče več odgovarjati dilemam o "pijanih" ali treznih "strelah duha", o bolečini "osamljenega trsa" ali "ekstazi komunikacije", o "Minervini sovi" ali "galskem petelinu". Tudi če so strele duha pijane, je pomembno, da kot strele za hip razsvetlijo prizorišče, to "nemost neba", po katerem se giblje misel sodobnega človeka. Tudi če je skušnja večnosti, do katere pride "prvoosebni pripovedovalec" *Kratke zgodovine večnosti*, izrazito individualna, poteka njegova pot do nje kot komunikacija, interpretacija v dialogu z literaturo ali filozofijo, ki so ju kot "velike" ali manjše zgodbe zapisovali ali jih danes izpisujejo drugi pripovedovalci. In tudi če bi v Virkovi esejistični misli še lahko sledili odnosu med misljo in stvarnostjo, ki jo misli, potem nas ta sled ne vodi več prek vprašanj, ali lahko misel stvarnost le reflektira ali pa tudi opredeljuje in določa. Kolikor namreč misel od-govarja, ne more govoriti proč od duha dobe, v katerem se rojeva, ampak le iz njega samega, iz-govarja torej iz stvarnosti, v kateri poskuša vsak na svoj način definirati koordinate svojega življenja.

Virk tako "ne misli sodobne kulture, pač pa misli z njo" in se zaveda tega, kar je v uvodu svoje knjige *O nečistem* zapisal Guy Scarpetta, namreč dejstva: "V to, o čemer pišem, sem ujet." Tako Virk kot Scarpetta sta ujeta v misel o razpršenosti subjekta, možnosti artikuliranja le-te ne več kot sistem, ampak kot rizom, v misel o "preseženem človeku"... Ujeta sta v večno kroženje njune govornice in njeno vračanje na skušnjo človeka, ki doživlja konec drugega tisočletja. Zato ni presenetljivo, da se v Virkovi zbirki esejev v tematiki "vstajenja mesa" začetek in konec skleneta. In vendarle Virkov odgovor na to ujetost v ponavljanje že povedanega in že napisanega ni molk, pač pa bralca prav skoz interpretacijo in vnovično zasledovanje "duha postmoderne" nagovarja iz pokrajin, kamor je ta duh doslej le negotovo vstopil. Presežek, ki ga tako ustvarja Tomo Virk v svojih esejih znotraj t. i. "literature o postmoderni" ali pa celo kot "postmoderna literatura", je osupljiv in za sodobno slovensko filozofsko misel brez dvoma zavezujoč.

S *Kratko zgodovino večnosti* se esej na Slovenskem uspešno vrača od prevladujoče aktualistične pisave k prepričujoči govornici in poskusnim od-govorom duha.

Ignacija Fridl